

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ ГЭР БҮЛ, ХҮҮХЭД,
ЗАЛУУЧУУДЫН ХӨГЖЛИЙН ГАЗАР, СОЁЛ, УРЛАГИЙН ГАЗРЫН ДАРГЫН
ХАМТАРСАН ТУШААЛ

2022 оны 10 дугаар сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар хот

Дугаар A/2421 A/76

Журам батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4 дэх хэсэг, Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 9¹ дүгээр зүйлийн 9¹.4 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

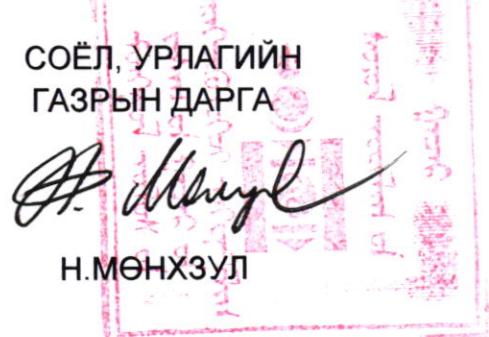
- “Соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд хүүхдийг оролцуулах, эрхийг хамгаалах журам”-ыг хавсралтаар баталсугай.
- Энэхүү тушаалын хэрэгжилтийг зохион байгуулж, хяналт тавьж ажиллахыг Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газрын Хүүхдийн эрхийн хэрэгжилтийн газар /Г.Мөнхнасан/-т, Соёл, урлагийн газрын Захиргааны хэлтэс /Х.Батсайхан/-т тус тус үүрэг болгосугай.

ГЭР БҮЛ, ХҮҮХЭД, ЗАЛУУЧУУДЫН
ХӨГЖЛИЙН ГАЗРЫН ДАРГА

Г.БАТДОРЖ

СОЁЛ, УРЛАГИЙН
ГАЗРЫН ДАРГА

Н.МОНХЗУЛ

Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Соёл, урлагийн газрын дарга, Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газрын даргын 2022 оны 12 дугаар сарын 07. ёдрийн 12/12, 00 дугаар хамтарсан тушаалын хавсралт

“СОЁЛ, СПОРТ, ОЛОН НИЙТИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХҮҮХДИЙГ ОРОЛЦУУЛАХ, ЭРХИЙГ ХАМГААЛАХ” ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэхүү журмын зорилго нь хүүхдийг соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд оролцуулах, эрхийг хамгаалах харилцааг зохицуулна.

1.2. Энэ журмыг хэрэгжүүлэхэд Хүүхдийн эрхийн конвенц, Хүүхдийн эрхийн тухай хууль, Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, Соёлын тухай хууль, Биеийн тамир, спортын тухай хуулийн холбогдох заалтуудыг удирдлага болгоно.

1.3. Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 9.1, 9^{1.1} дэх хэсэгт заасны дагуу худалдаа үйлчилгээ, соёлын үйл ажиллагаа, урлагийн тоглолт, олон нийтийг хамарсан арга хэмжээ, замын хөдөлгөөн, хүүхэд оролцсон шалгалт, уралдаан спортын тэмцээний үед хүүхдийн эрхийг хамгаалах, эрдэлт нөхцөлд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор зохион байгуулагч болон оролцогч талууд энэхүү журмыг баримтлана.

1.4. Соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагааг зохион байгуулагч болон оролцогч талууд нь дараах зарчмыг баримтална.

- 1.4.1 хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг нэн тэргүүнд тавих;
- 1.4.2 оролцогч хүүхдүүдийг ялгаварлан гадуурхахгүй байх;
- 1.4.3 хүүхдийг язгуур эрх ашгийг хүндэтгэн, хүүхдийн эсэн мэнд амьдрах, хөгжих, хамгаалуулах, нийгмийн амьдралд оролцох эрхийг тэгш хангах;
- 1.4.4 хүүхдийн нас, бие сэтгэхүй, төлөвшлийн байдлыг харгалзан, түүний үзэл бодолд хүндэтгэлтэй хандах;
- 1.4.5 хүүхэд оролцох аливаа соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаа нь аливаа нам, эвсэл, хувь хүн болон хуулийн этгээдийн хувийн ашиг сонирхлоос ангид байх;
- 1.4.6 хүүхдийн нас, бие сэтгэхүйн онцлог, хувь хүний нэр төр, хувийн нууцыг хадгалах, нэр төрийг эрхэмлэх;

Хоёр. Удирдлага, зохион байгуулалт

2.1. Журмын хэрэгжилтийг хангах, хяналт тавих үүргийг Соёл урлагийн газар болон Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар хариуцан ажиллах бөгөөд холбогдох асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад тайлagnана.

2.2. Соёл, спорт олон нийтийн үйл ажиллагаанд хүүхдийг оролцуулан зохион байгуулах үйл ажиллагааны удирдамж, зааврыг Соёл, урлагийн болон хүүхэд, гэр бүлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагат хүргүүлж, хамтран ажиллана.

**Гурав. Соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд оролцогч
тaluудын үүрэг**

**3.1. Соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагааг санаачлагч болон зохион байгуулагч
нь дараах үүрэг хүлээнэ.**

3.1.1 зохион байгуулж буй үйл ажиллагаа нь хүүхдийн нас, сэтгэхүйн онцлогт тохирсон хүүхдийн хөгжил, төлөвшлийг дэмжихэд чиглэх;

3.1.2 тухайн байгууллагын хүүхэд хамгааллын бодлогын хүрээнд хүүхдийг үл хайхрах явдал, дарамт, хүчирхийлэл, мөлжлэгийн бүх хэлбэрээс урьдчилан сэргийлж, учирч болзошгүй хор нөлөө, сөрөг үр дагаврыг анхаарч, бүх орчинд хүүхдийн эрхийг ханган ажиллах;

3.1.3. онцгой халамж, анхаарал шаардах хүүхдийн эрхийг хүлээн зөвшөөрч хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд оролцох боломжийг бүрдүүлж, тусгай хэрэгцээг ханган ажиллах;

3.1.3. угсаатан болон хэлний цөөнх, нутгийн уугуул иргэдэд харьялагдах хүүхдийг соёл, спорт, олон нийтийн арга хэмжээнд оролцох нөхцөлийг бүрдүүлж, дэмжлэг үзүүлэх;

3.1.4 зохион байгуулж буй үйл ажиллагааны талаар дэлгэрэнгүй удирдамж боловсруулж, үйл ажиллагаа болох газар, үргэлжлэх хугацаа, бэлтгэх зүйлс, хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах болон анхаарах зүйлүүдийг тодорхой тусгаж, оролцогч талуудад танилцуулах;

3.1.5 удирдамжид хүүхдийн эрхийг хамгаалах асуудлыг нэг бүлэг болгон тусгасан байх;

3.1.6 удирдамжийн хүрээнд аюулгүй байдлыг хангах, урьдчилан сэргийлэх талаар заавар зөвлөмж өгч, оролцогч, багш, дасгалжуулагч, эцэг эх, харгалzan дэмжигчийг бүртгэж, баталгаажуулах;

3.1.7 зохион байгуулагч талууд нь хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор тухайн үйл ажиллагаанд ашиглаж буй техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн бүрэн бүтэн байдлыг хангах, аюулгүйн гарц, тэмдэглээг шалгах;

3.1.8 хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хангаж оролцох, стандартын шаардлага хангасан хувцас, хэрэгсэл өмсөхийг шаардах;

3.1.9 хүүхэд бэртэж, гэмтэх эрсдэлээс урьдчилан сэргийлж, эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэх эмч болон эмнэлгийн тусламж үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх;

3.1.10 бусад улс оронд зохион байгуулагдаж буй олон улсын соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд хүүхдийг оролцуулахдаа тухайн орны байгаль, цаг уурын мэдээлэл, хоол хүнс, байрлах байр, хүүхэд хамгааллын талаар дүрэм, журам зэрэг шаардлагатай мэдээллийг оролцогч талуудад урьдчилан танилцуулах;

3.1.11 гадаадын үйл ажиллагаанд оролцуулахдаа хүүхэд нэг бурийг эрүүл мэнд, гэнэтийн ослын даатгалд хамруулах;

3.1.12 шаардлагатай тохиолдолд хүүхдийг дотоодын үйл ажиллагаанд оролцуулахдаа эрүүл мэнд, гэнэтийн ослын даатгалд хамруулах;

3.1.13 хүүхдийг төөрөхөөс урьдчилан сэргийлж хариуцагч этгээд (багш, дасгалжуулагч)-ийн утасны дугаар, байрласан байрны хаягийг тодорхой тусгасан энгэрийн бичиглэл, мандат, бугуйвч зэргийг зүүлгэх;

**3.2. Хүүхдийг соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд оролцуулж буй
байгууллага нь дараах үүрэг хүлээнэ.**

3.2.1. хүүхдийг аливаа соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд оролцуулахдаа шаардлагатай тохиолдолд эрүүл мэндийн үзлэг шинжилгээнд хамруулж, биеийн онцлог, эрүүл мэндийн нөхцөл байдалд тохирсон бэлтгэл сургуулилт хийлгэх, ачааллыг тэнцвэржүүлэх;

3.2.2. хүүхдийг урлаг соёл, спортын тэмцээнд оролцуулах, бэлтгэл хангахад тухайн чиглэлийн мэргэжлийн багш, дасгалжуулагч хариуцан ажиллах ба хүүхэд хамгааллын сургалтад хамруулах;

3.2.3. хүүхдийн бэлтгэл сургуулилт хийх, үндсэн арга хэмжээнд оролцох цаг нь 7 хоногт ажлын цаг нь 28 цагаас илүүгүй байх;

3.2.4. хүүхэд эрүүл мэндийн болон хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас төлөвлөсөн үйл ажиллагаанд оролцох боломжгүй тохиолдолд багш, дасгалжуулагч, эцэг эх болон бусад оролцогч талуудын зүгээс дарамт шахалт үзүүлэхгүй, хүндэтгэлтэй хандах;

3.2.5. хүүхдийг хариуцан авч явж буй этгээд, багш, дасгалжуулагч нь хүүхдийн эрүүл мэндийн талаар (цаг агаарын нөхцөл байдал буюу хэт халуун, хэт чийгтэй орчин нөхцөлд байж чаддаг эсэх, харшилдаг хоол хүнс, эм тариа, орчин нөхцөл байдаг эсэх, эсвэл биеийн онцлогоос шалтгаалж байнга хэрэглэдэг эм тариа байдаг эсэх) нарийвчилсан мэдээллийг эцэг эх, хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээс авч, яаралтай тохиолдолд хариу арга хэмжээ авах;

3.2.6. соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаа нь орлого олох зорилготой тохиолдолд орлогын 50-аас доошгүй хувийг хүүхдийн эцэг эх, асран хамгаалагч болон хүүхэдтэй харилцан тохиролцсон хувиар тооцож олгох;

3.2.7. аливаа үйл ажиллагаанаас хүртсэн шагнал болон бэлэг дурсгалын зүйлийг оролцогч хүүхдэд бүрэн олгох;

3.3. Эцэг эх, хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч дараах эрх, үүрэг хүлээнэ.

3.3.1. хүүхдийг соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд оролцуулахдаа хүүхдийн эрхийг хүндэтгэн, хүүхдийнхээ хүсэл, сонирхлыг харгалзан, нас, бие бялдар, сэтгэхүйн онцлогт тохирсон үйл ажиллагаанд оролцуулах;

3.3.2. зохион байгуулагч болон оролцуулагч этгээдээс тухайн арга хэмжээний талаар дэлгэрэнгүй мэдээлэл авсны дараа хүүхдийг оролцуулах эсэхийг тухайн хүүхэдтэй зөвшшилцэж шийдвэр гаргах;

3.3.3. хүүхдийг оролцуулахаар шийдвэр гаргасан тохиолдолд тухайн үйл ажиллагааны цар хүрээ, хугацаа, орчин нөхцөлөөс шалтгаалан, энэхүү журмыг үндэслэн гэрээ байгуулна. тус гэрээгээр хүүхдийн оролцоо, хүүхдэд олгох урамшуулал, цалин хөлс, оролцох зардлыг зохицуулах бөгөөд тухайн арга хэмжээний дэлгэрэнгүй мэдээлэл, хүүхэд хамгааллын талаар тусгах;

3.3.4. зохион байгуулагч болон оролцуулагч талуудад хүүхдийн эрүүл мэндийн байдлыг үнэн зөв мэдээллэх;

3.4. Сургалтын байгууллагын эрх, үүрэг

3.4.1. хүүхдийг соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд оролцуулахдаа хүүхдийн суурь боловсрол эзэмших эрхийг зөрчихгүй бөгөөд эрхийг хэрэгжүүлэх ажлыг тухайн сургууль, багш, дасгалжуулагч, эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч хамтран хариуцах;

3.4.2. соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд оролцуулах зорилгоор нэг сараас дээш хугацаагаар чөлөө авсан тохиолдолд хичээл сургалтын үйл ажиллагааг нөхөх зорилгоор давтлага өгөх, зайнаас суралцах нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх;

3.4.3. хоцрогдолыг арилгах, хичээл нөхөх боломжийг бүрдүүлэхдээ хүүхдийн өдрийн хичээл сургалтын цагийн ачааллыг хэтрүүлэхгүй байх;

3.4.4. сургууль, багшийн ажлын амжилтыг чухалчлан суралцагчийг олимпиад, уралдаан, тэмцээнд оролцох, элсэлтийн ерөнхий шалгалт өгөхөд хичээл болон хичээлийн тоог хязгаарлах эсхүл албадлага үзүүлэх зэргээр хүүхдийн эрхийг зөрчихгүй байх;

3.5. Зохион байгуулагч болон оролцогч талуудын нийтлэг үүрэг

3.5.1. хүүхдийг дээр дурдсан үйл ажиллагаанд оролцуулахдаа хүүхдийн өөрийн хүсэл, сонирхол, оролцох эсэх талаар шийдвэрийн үндсэн дээр эцэг эх, хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн зөвшөөрөл авч оролцуулах бөгөөд тухайн арга хэмжээний хамрах хүрээ, хугацаа, байршил зэргээс хамааран бичгээр зөвшөөрөл авч оролцуулах;

3.5.2. хүүхдийг өөрийн оршин суугаа газраас өөр хот, суурин газарт соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд оролцуулахдаа зохион байгуулагч болон оролцуулагч тал нь эрүүл ахуйн болон аюулгүй байдлыг хангасан байрлах байрыг урьдчилан бэлтгэсэн байх;

3.5.3. хүүхдийг байрлуулах байр нь эрэгтэй, эмэгтэй хүүхдийг тусдаа байрлахаар зохион байгуулах;

3.5.4. хүүхэд байрлаж буй байранд архидан согтуурах, хүчирхийлэл үйлдэх зэрэг зүй бус үйлдэл гаргахгүй, дээрх нөхцөл байдал үүсвэл тухайн байр, буудлын зохион байгуулагчид мэдэгдэж даруй арга хэмжээ авах, шаардлагатай тохиолдолд цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэх;

3.5.5. соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагааны үед хүүхдийн эрүүл мэнд хохирох, бэлгийн дарамтад өртөх, үе тэнгийнхэн болон гадаад орчин, цахим орчны серөг нелөөлөөс урьдчилан сэргийлэх;

3.5.6. бага насны буюу 5-9 хүртэлх насны хүүхдийг эцэг эх, асран хамгаалагчийн хамт, эсвэл эцэг эх, асран хамгаалагч бичгээр зөвшөөрсний дагуу багш, дасгалжуулагчид, 10-18 хүртэлх насны хүүхдийг эцэг эх, хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн зөвшөөрөлтэй авч явах;

3.5.7 хурдан морины үсэргээ, сунгаа, уралдаан тэмцээнд оруулахдаа эцэг эх, асран хамгаалагч нь эзэн уяачтай зөвшөөрлийн гэрээг байгуулж, даатгалд хамруулах;

3.5.8. хүүхдийг уралдаан, тэмцээнд оролцуулахдаа удирдсан багшаас гадна эрүүл мэндийг хариуцах эмч заавал томилон ажиллуулах;

Дөрөв. Хүүхдийг тээвэрлэх үйл ажиллагаа

4.1. Хүүхдийг зохион байгуулалттайгаар тээвэрлэхдээ Монгол улсын замын хөдөлгөөний дүрмийн 23 дугаар зүйлд заасныг мөрдлөг болгоно.

4.2. Улс, аймаг, бүсийн чанартай тэмцээн, уралдаанд хүүхдийг оролцуулахдаа хүн тээврийн зориулалт бүхий тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэх, аюулгүй байдлыг хангах;

4.3. Хүүхдийг аливаа арга хэмжээнд оролцуулахаар тээвэрлэхдээ цаг агаарын нөхцөл байдлыг харгалзах, өвлийн улиралд 18:00 цаг, зуны улиралд 20:00 цагаас хойш тээвэрлэхгүй байх;

4.4. Хүүхэд тээвэрлэх тээврийн хэрэгсэл нь "Авто тээврийн хэрэгслийн техникийн байдалд тавих ерөнхий шаардлага" MNS 4598 стандартын 8-р зүйлд заасан шаардлагыг бүрэн хангасан байх;

4.5. Тээврийн жолооч нь хүүхдийг тээвэрлэхээс өмнө зориулалтын суудалд суулгаж, хамгаалах бүс бүслэх, хөдөлгөөн эхэлснээс хойш босож явахгүй байх талаар зөвлөгөө өгөх;

4.6. “Хүүхэд тээвэрлэж байна” анхааруулгын тэмдэг наасан байна.

Тав. Хориглох зүйл

5.1. Соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагааг зохион байгуулагч болон оролцогч талууд дараах зүйлийг хориглоно.

5.1.1. хүүхдийг өөрийн болон эцэг эх, асран хамгаалагчийн зөвшөөрөлгүй тэмцээн уралдаан, урлаг соёл спортын үйл ажиллагаанд оролцуулахгүй байхыг;

5.1.2. хүүхэд өөрийн оюуны бүтээлч үйл ажиллагаагаар шинжлэх ухаан, утга зохиол, урлагийн бүтээл туурвих, зохиогчийн эрх эдлэх эрхтэй бөгөөд хүүхдийн хийсэн бүтээлийг зөвшөөрөлгүй авч, ашиглах, бусдад шилжүүлэхийг;

5.1.3. хүүхдийн суурь боловсрол эзэмших эрхийг зөрчихийг;

5.1.4. хүүхдийг олимпиад, уралдаан, тэмцээнд гаргах амжилтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор хууль бус бэлдмэл, эм тариа хэрэглэхгүй, бэлтгэл сургуулилтын цагийг 7 хоногт 30 цагаас хэтрүүлэхгүй байх, бусдад хууль бус арга хэрэгсэл хэрэглэхийг;

5.1.5. хүүхдийн уралдаан тэмцээнд гаргасан амжилт буурсан тохиолдолд сэтгэл санааны дарамт шахалт үзүүлэхийг;

5.1.6. хүүхдийг соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаа оролцуулахдаа хүүхдийн нэр хүндэд нөлөөлөх, эсвэл хүүхэд эмзэглэх зураг, дуу дүрс бичлэгийг зөвшөөрөлгүй бичих, бусдад дамжуулах, олон нийтийн мэдээллийн хэрэгсэлд тавихыг;

5.1.7. эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалzan дэмжигчээс зөвшөөрөл аваагүй, холбогдох даатгалд даатгуулаагүй нөхцөлд аливаа үйл ажиллагаанд хүүхдийг оролцуулахыг;

5.1.8. бэлтгэл сургуулилт болон соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд хүүхдийг оролцуулахдаа хүүхэдтэй хүндэтгэлтэй харьцах хэт чанга дуугаар хаширахгүй, биеийн төрх, үйлдлээрээ айлан сүрдүүлэхгүй, үл хайхрах, хүүхдийг гутаах, доромжлох, нэр хоч өгөх, зүй бус хэллэг хэрэглэхийг;

5.1.9. хүүхдийг бэлгийн хөдөлмөрийн мөлжлөгт өртүүлэх, завдах, садар самуунд уруу татах, шалиг үг хэллэг хэрэглэхийг;

5.1.10. хүүхдийн дэргэд архи тамхи, мансууруулах бодис хэрэглэх, хууль бус үйлдэл мөрийтэй тоглоом, мөрийцөх зэрэг ёс бус үйлдэл гаргахыг;

5.1.11. оролцогч хүүхэдтэй хувийн харилцаа үүсгэх, зөвшөөрөгдөх бүсээс авч гарах;

5.1.12. аливаа жагсаал цуглаанд хүүхдийг оролцуулахыг;

5.1.13. хүүхэд оролцуулсан үйл ажиллагааны эхлэх цагийг өглөө 08.00 цагаас өмнө эхлэхгүй байх, орой 20:00 цагаас хойш зохион байгуулахыг;

5.1.14. хүүхдийг хурдан морины уралдаанд оролцуулахдаа өдөрт 2-оос дээш уралдаанд оролцуулахыг;

5.1.15. хөгжлийн бэрхшээлтэй болон бүтэн өнчин, 13 хүртэлх насны хүүхдээс тэмцээний төлбөр хураамж авахыг;

5.1.16. төрийн болон хувийн хэвшилийн ерөнхий боловсролын сургууль, төрийн байгууллагын танхим, спорт болон урлаг зааланд бэлтгэл сургуулилт хийхэд хүүхдээс түрээсийн төлбөр авахыг;

Зургаа. Журмын хэрэгжилтэд хяналт тавих

6.1. Тухайн орон нутгийн хүүхэд, гэр бүл, залуучуудын хөгжлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллана;

6.2. Соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд хүүхдийг оролцуулах явцад хүүхдийн эрх зөрчлийн талаар эцэг эх, асран хамгаалагч, хүүхэд өөрөө болон зохион байгуулагч,

оролцогч талын зүгээс Хүүхдийн тусламжийн 108 утас, Хүүхдийн эрхийн улсын байцаагчид мэдээлнэ;

6.3. Соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагааг зохион байгуулагч, оролцогч талууд нь энэ журам, холбогдох хууль, захиргааны хэм хэмжээний акт, гэрээ хэлцлээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйн улмаас хүүхдийн амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учрах нөхцөл бүрдсэн, эсхүл хохирол учирсан тохиолдолд холбогдох хуульд заасан хариуцлага хүлээнэ;

-----o0o-----